

REPUBLIKA HRVATSKA
DRŽAVNI INSPEKTORAT

VII. IZVJEŠĆE
O PODUZETIM AKTIVNOSTIMA U SVEZI NEZAKONITOG RADA I
ZAPOŠLJAVANJA MALODOBNIKA (ZA RAZDOBLJE OD 01. LISTOPADA 2008.
DO 31. OŽUJKA 2009.)

1. UVOD

Točkom 2. Zaključka Vlade Republike Hrvatske, Klasa: 552-01/05-02/06, Urbroj: 5030108-05-3 od 06. listopada 2005. godine, ovo tijelo državne uprave je zaduženo pojačati nadzor s ciljem otkrivanja nezakonitog rada i zapošljavanja malodobnika i svakih 6 mjeseci dostavljati Vladi Republike Hrvatske izvješće o poduzetim nadzorima.

U sedmom izvještajnom razdoblju, koje obuhvaća razdoblje od 01. listopada 2008. godine do 31. ožujka 2009. godine, inspektori rada Državnog inspektorata od ukupnog broja provedenih inspekcijskih nadzora, u 21 nadzoru utvrdili su nezakonitosti vezane uz rad i zapošljavanje malodobnika, i to:

- 17 inspekcijskih nadzora iz područja radnih odnosa,
- 4 inspekcijska nadzora iz područja zaštite na radu.

U navedenim nadzorima utvrđeno je ukupno **63 povrede** prekršajno sankcioniranih odredaba zakona i drugih propisa iz područja radnih odnosa i zaštite na radu, temeljem kojih je nadležnim prekršajnim sudovima podneseno ukupno **22 optužna prijedloga**.

Zbog utvrđenih nezakonitosti na štetu malodobnih osoba inspektori rada Državnog inspektorata poduzeli su i sljedeće mjere:

- donijeli 7 rješenja o zabrani rada,
- donijeli 2 usmena rješenja o zabrani obavljanja djelatnosti u trajanju od 30 dana, koja su izvršena pečaćenjem poslovnih prostorija poslodavaca,
- dostavili 25 obavijesti drugim nadležnim tijelima radi poduzimanja mjera iz njihove nadležnosti.

Pored navedenih nadzora, inspektori rada obavili su i ciljane inspekcijske nadzore na okolnost provedbe odredbi Zakona o zaštiti na radu («Narodne novine» br. 59/96, 94/96, 114/03, 100/04, 86/08 i 116/08; dalje u tekstu: ZZR) kod **48 poslodavaca** koji posjeduju dozvolu Hrvatske obrtničke komore za provođenje naukovanja i praktične nastave.

U istom razdoblju zaprimljeno je ukupno 60 zahtjeva zakonskih zastupnika malodobnih osoba mlađih od 15 godina za izdavanje odobrenja inspektora rada za naplatno sudjelovanje malodobnika u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, na način, u opsegu i na poslovima koji ne ugrožavaju njezino zdravlje, čudorednost, školovanje ili razvoj, koji su riješeni na način:

- 59 zahtjeva pozitivno riješeno (izdana odobrenja),
- 1 zahtjev odbijen.

U nastavku teksta daje se analitički pregled utvrđenih nezakonitosti i poduzetih mjera po pojedinim upravnim područjima.

2. PODRUČJE RADNIH ODNOSA

U navedenom izvještajnom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa, postupajući u okviru svoje nadležnosti, u 17 nadzora otkrili su ukupno 57 povreda prekršajno sankcioniranih odredaba Zakona o radu («Narodne novine» br. 137/04 – pročišćeni tekst i 68/05. – Odluka US RH, nastavno: ZR), Zakona o Državnom inspektoratu («Narodne novine» br. 76/99., 96/03., 151/03., 160/04., 174/04., 33/05., 48/05., 129/05., 140/05., 138/06., 68/07., 79/07. i 86/08., nastavno: ZDI, odnosno 116/08 i 123/08, nastavno: novi ZDI), Zakona o strancima („Narodne novine“ br. 79/07.), Zakona o mirovinskom osiguranju („Narodne novine“ br. 102/98., 127/00., 59/01., 109/01., 147/02., 117/03., 30/04., 177/04., 92/05., 79/07. i 35/08, nastavno: ZMO) i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju („Narodne novine“ br. 85/06., 105/06., 118/06., 77/07. i 35/08., nastavno: ZOZO, odnosno 150/08, nastavno: novi ZOZO), koje se odnose na rad i zapošljavanje malodobnika. Inspekcijski nadzori obavljani su kod poslodavaca koji obavljaju djelatnost ugostiteljstva, turizma, trgovine, industrije (pekare), u graditeljstvu, u filmskoj i video djelatnosti, u kazališnoj djelatnosti, te u uslužnim djelatnostima. Malodobnici, **njih ukupno 31 (16 muških malodobnih osoba i 15 ženskih malodobnih osoba)**, u odnosu na koje su utvrđena nezakonita postupanja poslodavaca su radili na poslovima: konobara i pomoćnih konobara (10 malodobnika i 11 malodobnica), pomoćnih građevinskih radnika (2 malodobnika), prodavača (1 malodobnik i 4 malodobnice), pomoćnih poslova u pilani (1 malodobnik), sezonskih poslova u poljoprivredi (1 malodobnik), te pomoćnog pekara (1 malodobnik).

Vezano uz provedbu odredbe čl. 21. st. 2. ZR-a, kojom je utvrđeno da osoba mlađa od 15 godina smije iznimno, uz prethodno odobrenje inspektora rada, uz naplatu sudjelovati u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, na način, u opsegu i na poslovima koji ne ugrožavaju njezino zdravlje, čudorednost, školovanje ili razvoj, s time da sukladno čl. 21. st. 3. ZR-a zahtjev za odobrenje inspektoratu rada podnosi zakonski zastupnik malodobne osobe, izvješćujemo Vas da su u navedenom razdoblju inspektori rada za radne odnose zaprimili i 60 zahtjeva zakonskih zastupnika osoba mlađih od 15 godina za sudjelovanje istih uz naplatu u izvođenju različitih umjetničkih djela, ali i snimanju video spotova, TV reklama, serijala i dr. Postupajući u okviru svoje nadležnosti po navedenim zahtjevima inspektori rada su dali odobrenje za sudjelovanje 59 malodobnih osoba mlađih od 15 godina u navedenim aktivnostima (43 malodobne muške osobe i 16 malodobnih ženskih osoba), dok je u odnosu na **1 mušku malodobnu osobu zahtjev odbijen**, jer je bio podnesen nakon što je malodobnik napunio petnaest godina života.

Po obavljenim inspekcijskim nadzorima neposrednim opažanjem, temeljem iskaza zatečenih malodobnika, njihovih zakonskih zastupnika (roditelja), drugih zatečenih radnika i predstavnika poslodavaca, uvidom u radno-pravnu dokumentaciju radnika, evidencije o zaposlenim radnicima i drugu poslovnu dokumentaciju, inspektori su utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

1. da je jedan poslodavac s malodobnom osobom sklopio ugovor o radu na određeno vrijeme u slučaju koji nije predviđen zakonom ili kolektivnim ugovorom, što je protivno čl. 15. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 246. st. 1. toč. 3. i st. 2. i 3. ZR-a,

2. da su dva poslodavca s malodobnim osobama sklopili ugovore o radu koji ne sadrže sve uglavke propisane odredbom čl. 17. ZR-a, kažnjivo po čl. 246. st. 1. toč. 5. i st. 2. i 3. ZR-a,
3. da je pet poslodavaca zaposlilo malodobne osobe, bez pisanih odobrenja njihovih zakonskih zastupnika, što je protivno čl. 22. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 247. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. ZR-a,
4. da su dva poslodavca uskratila malodobnim radnicima pravo na dnevni odmor na način i pod uvjetima propisanim ZR-om, kažnjivo po čl. 247. st. 1. toč. 8. i st. 2. i 3. ZR-a,
5. da je jedan poslodavac malodobnom radniku uskratio pravo na tjedni odmor na način i pod uvjetima utvrđenim odredbama ZR-a, kažnjivo po čl. 247. st. 1. toč. 9. i st. 2. i 3. ZR-a,
6. da sedam poslodavaca nije prije početka rada malodobnim radnicima uručilo pisanu potvrdu o sklopljenom ugovoru o radu, što su bili dužni budući da ugovori nisu bili sklopljeni u pisanom obliku, što je protivno odredbi čl. 16. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 1. i st. 2. i 3. ZR-a,
7. da je ukupno sedam poslodavaca zahtijevalo od malodobnih radnika da rade prekovremeno, što je protivno odredbama čl. 41. st. 5. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 17. i st. 2. i 3. ZR-a,
8. da su tri poslodavca naredila malodobnim radnicima rad u preraspodjeljenom punom radnom vremenu, što je protivno odredbama čl. 43. st. 7. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 20. i st. 2. i 3. ZR-a,
9. da je šest malodobnih radnika radilo kod ukupno šest poslodavaca noću, tj. u vremenu između 19,00 sati uvečer i 7,00 sati ujutro idućeg dana (u industriji), odnosno izvan industrije u vremenu između 20,00 sati uvečer i 6,00 sati ujutro idućeg dana, što je protivno odredbama čl. 62. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 27. i st. 2. i 3. ZR-a,
10. da jedan poslodavac nije malodobnom radniku uručio obračun plaće iz kojeg je vidljivo kako je utvrđen iznos plaće, prilikom isplate plaće, što je protivno odredbama čl. 91. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 41. i st. 2. i 3. ZR-a,
11. da jedan poslodavac nije malodobnom radniku u zakonom propisanom roku nakon prestanka radnog odnosa vratio sve njegove isprave i primjerak odjave s obveznog mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, što je protivno odredbama čl. 129. st. 1. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 44. i st. 2. i 3. ZR-a,
12. da je jedan poslodavac malodobnom radniku odbio vratiti radnu knjižicu kad je to bio dužan učiniti, što je protivno odredbama čl. 243. st. 3. ZR-a, kažnjivo po čl. 248. st. 1. toč. 49. i st. 2. i 3. ZR-a,
13. da poslodavci nisu prijavili ukupno četrnaest malodobnih radnika na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada, što je protivno odredbama čl. 4. ZDI-a, kažnjivo po čl. 71. st. 1., 2. i 3. ZDI-a, odnosno po čl. 66. st. 1., 2. i 3. novog ZDI-a,

14. da je jedan poslodavac za malodobnog radnika podnio prijavu nadležnom tijelu mirovinskog osiguranja po proteku zakonskog roka od 15 dana utvrđenog odredbama čl. 101. st. 1. i st. 2. ZMO-a, kažnjivo po čl. 168. st. 1. i 2. ZMO-a
15. da su dva poslodavca za malodobne radnike podnijela prijavu nadležnom tijelu zdravstvenog osiguranja po proteku zakonskog roka od 15 dana utvrđenog odredbama čl. 110. st. 2. ZOZO-a, kažnjivo po čl. 133. st. 1. i 2. ZOZO-a,
16. da je jedan poslodavac zaposlio malodobnog radnika stranca bez radne dozvole, što je protivno odredbi čl. 114. st. 1. ZS-a, kažnjivo po čl. 207. st. 1. i 2. ZS-a,
17. da je jedan malodobni radnik stranac radio bez radne dozvole, što je protivno odredbi čl. 114. st. 1. ZS-a, kažnjivo po čl. 205. st. 1. i 2. ZS-a,
18. da jedan poslodavac nije obračunao dodatke na plaću za prekovremeni rad za malodobnog radnika, što je protivno čl. 11. i čl. 12. ZEOR-a, kažnjivo po čl. 57. st. 1. i 2. ZEOR-a.

Slijedom utvrđenoga, a zbog osnovane sumnje da su postupili protivno navedenim prekršajno sankcioniranim odredbama zakona, čime bi bila ostvarena bitna obilježja navedenih djela prekršaja, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca nadležnim prekršajnim sudovima, sukladno odredbama čl. 47. st. 1. novog ZDI-a i čl. 111. st. 1. Prekršajnog zakona ("Narodne novine" br. 107/07) **podneseni su optužni prijedlozi.**

Vezano uz djela prekršaja utvrđena odredbama ZR-a, napominjemo da prekršaji iz čl. 246. ZR-a spadaju u grupu «lakših prekršaja», za koje je u st. 1. toga čl. ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 10.000,00 do 30.000,00 kuna (toč. 1. do 10.), st. 2. novčana kazna od 1.000,00 do 3.000,00 kuna za prekršaj iz st. 1., toga čl. ZR-a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na malodobnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko. Djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 247. ZR-a spadaju u grupu «težih prekršaja», za koja je u st. 1. toga čl. ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 31.000,00 do 60.000,00 kuna (toč. 1. do 43.), st. 2. novčana kazna od 4.000,00 do 6.000,00 kuna za prekršaje iz st. 1. toga čl. ZR-a za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na malodobnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko. Djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 248. ZR-a spadaju u grupu «najtežih prekršaja», za koja je u st. 1. toga čl. ZR-a utvrđena novčana kazna za poslodavca pravnu osobu u iznosu od 61.000,00 do 100.000,00 kuna (toč. 1. do 49.), st. 2. novčana kazna od 7.000,00 do 10.000,00 kuna za prekršaje iz st. 1. toga čl. ZR- za poslodavca fizičku osobu i odgovornu osobu pravne osobe, dok je st. 3. utvrđeno da će se za prekršaj iz st. 1. toga čl. počinjen u odnosu na malodobnog radnika, iznos novčane kazne uvećati za dvostruko.

Osim podnošenja optužnih prijedloga, odnosno obaveznih prekršajnih naloga, protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca, inspektori rada u području radnih odnosa su u slučajevima nezakonitog prekovremenog i noćnog rada malodobnika (koje su nezakonitosti utvrđene neposrednim očevidom), rješenjima zabranili poslodavcima određivanje prekovremenog i noćnog rada malodobnicima. Temeljem izvješća svih područnih jedinica Državnog inspektorata, utvrđeno je da su u navedenom razdoblju inspektori rada u području radnih odnosa donijeli **ukupno 3 rješenja temeljem odredaba ZR-a**, i to:

- 1 rješenje o zabrani određivanja prekovremenog rada malodobniku,
- 2 rješenja o zabrani određivanje noćnog rada malodobnicima,

Nadalje, vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje malodobnih radnika, koje poslodavci nisu prijavili na obvezno mirovinsko i zdravstveno osiguranje s prvim danom početka rada i na odgovarajuće radno vrijeme, sukladno čl. 58. novog ZDI-a inspektori su u jednom slučaju usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom prostoru-objektu u trajanju od 30 dana, koja mjera je izvršena pečaćenjem nadziranog poslovnog objekta.

Vezano uz utvrđeno nezakonito zapošljavanje malodobnog radnika - stranca koji je radio bez radne dozvole, sukladno čl. 199. st. 1. toč. 2. i st. 2. i 3. ZS-a inspektori su u jednom slučaju usmenim rješenjem u zapisniku poslodavcu zabranili obavljanje djelatnosti u nadziranom poslovnom prostoru-objektu u trajanju od 30 dana, koja mjera je izvršena pečaćenjem nadziranog poslovnog objekta.

Sukladno odredbama čl. 36. st. 1. ZDI-a, o utvrđenim mogućim nezakonitostima iz nadležnosti drugih tijela državne uprave u navedenom razdoblju upućeno je ukupno **25 obavijesti** različitim tijelima, radi mogućeg poduzimanja mjera iz njihove nadležnosti, i to:

- 5 obavijesti Ministarstvu unutarnjih poslova,
- 9 obavijesti Poreznoj upravi Ministarstva financija,
- 8 obavijesti mjesno nadležnim centrima za socijalnu skrb,
- 3 obavijesti Pravobraniteljici za djecu.

3. PODRUČJE ZAŠTITE NA RADU

U razdoblju od 01. listopada 2008. do 31. ožujka 2009. godine inspektori rada Državnog inspektorata u području zaštite na radu su od ukupnog broja obavljenih inspeksijskih nadzora, kod 43 poslodavca zatekli malodobne radnike, te utvrdili povrede propisa u području zaštite na radu počinjene u odnosu na malodobne radnike u slijedećim slučajevima:

U obavljenim inspeksijskim nadzorima kod 4 poslodavca inspektori su utvrdili postojanje osnovane sumnje da su počinjene slijedeće nezakonitosti:

1. kod jednog poslodavca je utvrđeno da je poslodavac protivno odredbi čl. 34. st. 2. ZZR-a za vrijeme naukovanja rasporedio jednog (1) malodobnog radnika na poslove s posebnim uvjetima rada, i to na poslove izrade metalnih otpresaka na ekscentar preši,
2. kod tri poslodavca je utvrđeno da su dva (2) malodobna radnika teže ozlijeđena i to: prilikom samostalnog obavljanja poslova izrade metalnih otpresaka i pri samostalnom obavljanju poslova ručnog manevriranja drvenom polugom na teretnim vagonima, te jedan (1) lakše ozlijeđeni učenik na praksi na poslovima postavljanja žičane ograde.

Slijedom utvrđenog činjeničnog stanja za navedene slučajeve, a temeljem odredbe čl. 102. ZZR-a, inspektori rada za zaštitu na radu su donijeli 2 rješenja kojima su naredili poslodavcima udaljavanje malodobnih radnika sa poslova za koje ne ispunjavaju propisane uvjete te 2 rješenja kojima je poslodavcima zabranjeno postupanje suprotno pravilima zaštite na radu.

Protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca podnesena su **4 optužna prijedloga** za ukupno **6 počinjenih prekršaja** zbog osnovane sumnje da su počinili djelo prekršaja opisano i kažnjivo po odredbi čl. 108. st. 1. toč. 12. i st. 2. te čl. 109. st. 1. toč. 2., 8. i 9. i st. 2. ZZR-a, a u svezi čl. 28., 40., 43. i 44. ZZR-a.

Vežano uz djela prekršaja utvrđena odredbama čl. 108. i 109. ZZR-a, napominjemo da je u st. 1. tih odredbi utvrđena novčana kazna za poslodavca fizičku i pravnu osobu u iznosu od 10.000,00 do 40.000,00 kuna te u st. 2. novčana kazna od 5.000,00 do 10.000,00 kuna za odgovornu osobu u pravnoj osobi.

Nadalje, u periodu od **15. veljače do 31. ožujka 2009. godine** obavljani su inspekcijski nadzori kod 48 poslodavaca pravnih osoba i obrtnika koji, sukladno Pravilniku o načinu ostvarivanja programa naukovanja i stručnog osposobljavanja za vezane obrte te o pravima, obvezama, praćenju, vrednovanju i ocjenjivanju naučnika («Narodne novine» br. 69/04), posjeduju dozvolu Hrvatske obrtničke komore za provedbu praktičnog dijela naukovanja za određena zanimanja.

Nadzorom je utvrđeno da 24 poslodavca imaju sklopljene ugovore o naukovanju sa učenicima, odnosno njihovim roditeljima ili starateljima, a kod preostalih poslodavaca je utvrđeno da nemaju sklopljene ugovore o naukovanju ili više ne posluju.

Inspektori su u nadzoru zatekli 22 učenika na naukovanju i pri tome samo u jednom slučaju utvrdili nepravilnosti u primjeni propisa o zaštiti na radu, sukladno čl. 5. ZZR-a, vežano za uvjete u kojima učenici provode praktični dio naukovanja, odnosno poslodavac nije učenicima dao na korištenje osobna zaštitna sredstva na obavljanju poslova elektroinstalatera.

4. OCJENA STANJA

U odnosu na prethodno izvještajno razdoblje (od 01. travnja 2008. do 30. rujna 2008. godine), u razdoblju od 01. listopada 2008. do 31. ožujka 2009. godine utvrđen je manji broj nezakonitosti vezanih uz rad i zapošljavanje malodobnika (u ukupno 21 nadzoru u odnosu na 48 nadzora u prethodnom izvještajnom razdoblju), zbog toga što malodobni radnici uglavnom rade tijekom ljetnih školskih praznika.

- U posljednjem izvještajnom razdoblju u području radnih odnosa u ukupno 17 nadzora, bilo je otkriveno i procesuirano 57 povreda prekršajno sankcioniranih odredaba ZR-a i drugih propisa iz područja rada i zapošljavanja, dok je u prethodnom izvještajnom razdoblju u ukupno 42 nadzora bilo otkriveno i procesuirano 105 povreda prekršajno sankcioniranih odredbi ZR-a i drugih propisa iz područja rada i zapošljavanja počinjenih u odnosu na malodobnike. U odnosu na prethodno izvještajno razdoblje manji je broj poduzetih upravnih mjera kojima se zabranjuje određeno postupanje poslodavca (osobito određivanje prekovremenog i noćnog rada malodobnicima).

- U istom razdoblju može se primijetiti manji broj otkrivenih nezakonitosti iz nadležnosti inspektora rada u području zaštite na radu koje su poslodavci počinili na štetu malodobnih osoba. Naime, u ovom izvještajnom razdoblju utvrđeno je da su **4 poslodavca** protivno odredbama čl. 34. st. 2. ZZR-a rasporedili **4 malodobna radnika** na poslove s posebnim uvjetima rada, dok je u prethodnom izvještajnom razdoblju bilo utvrđeno **8 slučajeva** zapošljavanja malodobnih radnika na poslove s posebnim uvjetima rada.

Nadalje, broj zahtjeva zakonskih zastupnika malodobnih osoba mlađih od 15 godina za izdavanje odobrenja inspektora rada za naplatno sudjelovanje u snimanju filmova, pripremanju i izvođenju umjetničkih, scenskih ili drugih sličnih djela, podnesenih na temelju odredbe čl. 21. st. 3. ZR-a u svezi st. 2. toga čl. ZR-a, neznatno je manji u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje. Naime, u ovom izvještajnom razdoblju bilo je zaprimljeno ukupno **60 zahtjeva** zakonskih zastupnika malodobnih osoba mlađih od 15 godina za naplatno sudjelovanje tih malodobnika u aktivnostima iz čl. 21. st. 2. ZR-a (od kojih je 59 pozitivno riješeno), dok je u prethodnom izvještajnom razdoblju (od 01. travnja do 30. rujna 2008. godine) bilo zaprimljeno ukupno **75 zahtjeva** zakonskih zastupnika malodobnih osoba mlađih od 15 godina za naplatno sudjelovanje malodobnika u aktivnostima iz čl. 21. st. 2. ZR-a (od toga su 74 bila pozitivno riješena).

